

YENİ ASUR METİNLERİNDE GEÇEN AY İSİMLERİ

H.Hande Duymuş Florioti*

Özet

Ay yılı esasına dayanan bir takvim kullandıkları anlaşılan Asurlulardan günümüze pek çok çivi yazılı belge intikal etmiştir. Özellikle Yeni Asur Devri (yak. M.Ö. 934-609) olarak adlandırılan dönemden kalma metinlerde, ay isimlerinin netleştiği ve tarih düşme ihtiyacı hissedilen her belgede bir ay isminin zikredildiği görülmektedir. Ay isimlerini ihtiva eden söz konusu belgelerden dönemin sosyal, siyasi, ekonomik, hukuki ve dini yapısı hakkında bilgi edinmek mümkün olmaktadır. Yeni Asur metinlerinde, Nisannu, Ayaru, Simanu, Du'uzu, Ābu, Ululu, Tašritu, Arahšamna, Kislimu, Tebetu, Šabātu, Addaru gibi ay isimleri tespit edilmiş, bunlardan bazıları çok az değişiklikle günümüze kadar mevcudiyetini devam ettirmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Yeni Asur Devri, Ay isimleri, Ay takvimi, Ay yılı, Mezopotamya takvimi.*

Abstract

Month Names in Neo-Assyrian Records

It is understood that the Assyrian calendar was a lunar-based calendar. There is many cuneiform records about it from the Assyrians. In particular, Neo-Assyrian Period's (ca. 934-609 BCE) records included month names. It provides information about social, political, economic, legal and region structures of that period. The Assyrian month names were Nisannu, Ayaru, Simanu, Du'uzu, Abu, Ululu, Tashritu, Arakhsamna, Kislimu, Tebetu, Shabatu, Adaru in the Neo-Assyrian records. Some of month names continue to use in modern calendar by little changing.

Keywords: *Neo-Assyrian Period, Month Names, Lunar Calendar, Lunar-based year, Mesopotamian Calendar.*

Giriş¹

Mezopotamya medeniyetinin önemli bir halkasını oluşturan Asur toplumunda ay yılı esasına dayanan bir takvimin kullanıldığı bilinmektedir.

* Yrd.Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Denizli, hhduymus @pau.edu.tr.

¹ Çalışmam boyunca desteğini gördüğüm Kopenhag Üniversitesi, Assirioloji Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Gojko BARJAMOVIC'e ve 2009 yılında sağladığı burs imkanı ile Kopenhag Üniversitesi'nde araştırma yapmama ve değerli hocamı tanımama vesile olan TÜBİTAK'a teşekkürü bir borç biliyorum.

Yazılı kaynaklar incelendiğinde, sadece Asurluların değil, tüm Mezopotamya toplumlarının tarihleri boyunca takvimlerinde ay yılını kullandıkları anlaşılmaktadır². Hatta İsrail ve Yuda devletleri de ay yılı esasına dayanan bir takvim kullanmışlardır³.

Ay yılı esasına dayanan Mezopotamya takvimine göre her ay, akşam vakti ayın hilal halini almasıyla başlamakta, dolayısıyla günün başlangıcı, güneşin batması ile belirlenmekte idi⁴. Aylar 29 veya 30’ar günlük olmak üzere, ortalama 29.5 gündü⁵. Buna göre 12 aylık 1 ay yılı, 354 güne tekabül etmektedir. Bu durum, ay yılı esasına dayanan takvimin, 365 güne tekabül eden güneş yılı takvimine uyarlanmasında 11 günlük bir kaybı da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, her 19 yılda, 7 aylık bir kayıp söz konusu olmaktadır. Söz konusu kayıp, ay yılı esasına dayanan takvime artık yıllar eklenerek giderilmeye çalışılmıştır⁶.

M.Ö. 383 ile 380 yılları arasında ay yılı ile güneş yılı arasındaki ayarlama işinin, 19 yıllık devrelere göre detaylı bir şekilde kurala bağlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu kural, Yunanistan’da Meton tarafından uygulanmış ve basitleştirilmiş şekliyle Meton Devresi adıyla tarihe geçmiştir. Meton devresinde 19 yıllık süre içinde ay yılı takvimine 7 ay ilave edilmesi suretiyle güneş ve ay yılları arasında ayarlanma sağlanmaktadır⁷.

Genel olarak bakıldığında, Mezopotamya takviminde artık olan bu eklenmiş aylar, “ikinci Ulûlu/Elûlu/Elûl” veya “ikinci Addâru” şeklinde adlandırılmıştır ki başka bir deyimle, artık aylar altıncı ve on ikinci aylara eklenmiştir⁸.

² Sayılı 1991, s.344.

³ CAH 2008, s.750.

⁴ CAH 2008, s.750; Sayılı 1991, s.335.

⁵ Sayılı 1991, s.330.

⁶ CAH 2008, s.750.

⁷ Yunanistan’da Meton’un yaydığı ve 19 yıllık devreye dayanan takvim reformu M.Ö.432 yılına rastlamaktadır. Bu yıl, yukarıda bahsi geçen ve devrenin Mezopotamya’da uygulanma tarihi olan 380 yılı sıralarından elli yıl kadar öncesine denk düşmektedir. Sayılı, buna rağmen Yunanlıların bu devreyi Mezopotamyalılardan öğrenmiş olmalarının kuvvetle muhtemel olduğunu belirtmektedir. Çünkü 380 yılı sıraları böyle bir devrenin Mezopotamyalılar tarafından birtakım ek kurallarla birlikte kullanılmaya başlaması tarihidir. Ek kurallar göz önünde tutulmazsa, 19 yılda 7 artık ay ilave edilmesi şeklindeki daha basit kuralın uygulanması örneklerini Mezopotamya’da çok daha önceleri görmek mümkündür. Bkz. Sayılı 1991, s.344-345.

⁸ Sayılı 1991, s.345. Söz konusu problemin İsrail ve Yuda’da nasıl çözümlendiği sorusu, şu anki bilgilerimiz dahilinde cevapsız kalmaktadır. Bilinen bir gerçek vardır ki, o da, geleneksel Yahudi ay isimlerinin, sürgün sırasında Babil’den alınmış olmasıdır. Bkz. CAH 2008, s.750. Karşılaştırma için Sonuç bölümünde yer alan tabloya bakınız.

Çalışmamızda ele alacağımız Yeni Asur dönemi metinlerinde ise, artık yılı ifade eden “d̄ir Addari” ayı, sadece bir metinde geçmekte ve Sumerce ITI.DIRI.ŠE terimi ile 13. eklenmiş ayı ifade etmektedir⁹. Söz konusu metin II.Sargon döneminden gelmektedir. Aha-lurši isimli yöneticiden, Babil’de bulunan Asur kralına yazılan mektubun ilgili kısmı şöyledir:

r.3. ina pa-ni-ia] al-ka a-di [UD 04?-KAM₂]

r.4. ša ITI.DIRI.ŠE du₆-lu ug-da-[da-mar]

r.5. UD-05-KAM₂ ITI.DIRI.ŠE TA^v URU.BAD₃-MAN-[GIN]

r.6. uš-ša-a a-di la ITI.BARAG pa-an LUGAL [EN-ia a-na-ku]

*“Çalışma 13. ayın (4.günü?) bitirilecek. Ben artık yılın 5.günü Dur-Šarruken’den ayrılacağım ve Nisan (I) ayından hemen önce efendim, kralımın huzurunda olacağım”*¹⁰.

Ay isimlerinin ve yılın başlangıcının, bölgelere, zamana ve kullanım amaçlarına göre değişiklikler gösterdiği anlaşılmaktadır¹¹. Örnek verecek olursak, Asur ve Babil’de yıl, ilkbahar ekinoksu dolaylarında, Nisannu ayı ile başlamakta ve Addaru ayı ile sona ermektedir. İsrail ve Yuda’da ise yıl, sonbahar ekinoksu civarında, Tişri ayı ile başlamakta ve Elül ayı ile sona ermektedir¹².

Yukarıdaki cümleden olmak kaydıyla, Yeni Asur metinleri arasında, Nisannu ayında “6 çift saat gündüz” ve “6 çift saat gece”nin yani ilkbahar ekinoksunun yaşandığını ifade eden metinler ele geçmiştir¹³.

Çalışmamızda, Mezopotamya takviminde yer alan ay isimlerinin Asurlular zamanından itibaren netleştiği görülmüş¹⁴ ve Asur tarihinin önemli bir bölümünü oluşturan Yeni Asur Devri metinlerinde, sırasıyla şu ay isimleri tespit edilmiştir: “Nisannu, Ayaru, Simanu, Du’uzu, Ābu, Ululu, Tašritu, Arahsamna, Kislimu, Tebetu, Šabātu, Addaru”. Fakat metinlerde bu ayların Sümerce karşılıkları yazıldığını görüyoruz.

Ay isimlerine ek olarak Asurlular dönemine (M.Ö.1250-612) ait olduğu bilinen ancak kesin olarak tarihlendirilemeyen “Mul Apin” adlı tablet serisinde

⁹ SAA 01, 048; SAA 01,063; SAA 01,072; SAA 01, 125; SAA 05, 052; SAA 05, 105; SAA 05, 135; SAA 05, 285; SAA 06, 018; SAA 06, 030; SAA 14, 002; SAA 15, 068; SAA 16, 062; SAA 17, 129; CDA, 4; CAD 1/I, s.110. “d̄ir Addari”, CAD 1/I, s.111’de de, “artık yıl” olarak tercüme edilmiştir.

¹⁰ SAA 01, 131.

¹¹ Sayılı 1991, s.330.

¹² CAH 2008, s.750.

¹³ Metinler için bkz. SAA 08, 140; SAA 08, 141.

¹⁴ Sayılı 1991, s.330.

dört mevsimden bahsedildiği görülmekte ve Enlil, Anu ve Ea yolları, yani sırasıyla gökyüzünün Yengeç, Ekvator ve Oğlak bölgeleri söz konusu olmaktadır. Böylece, yaz mevsiminde güneş Enlil yolunda, sonbaharda Anu'da, kışın Ea'da ve ilkbaharda tekrar Anu'da bulunur. Demek ki burada bir güneş yılı şeması ve buna tekabül eden bir mevsim bilgisiyle karşı karşıya bulunmaktadır¹⁵.

Ay isimlerinin bir kısmının aşağı yukarı değişiklik göstermeden bugünkü takvimimize kadar intikal etmiş olduğu dikkat çekmektedir. Söz konusu takvim, Mezopotamya ve Suriye bölgesinde kullanılmaya devam etmiş; Musevi takvimine örnek olmuş; hatta Yunanlıların ve Jül Sezar takviminin kabulüne kadar Romalıların kullandıkları takvimlerin esasını teşkil etmiştir. İslâm dünyasında yaygın bir şekilde kullanılmış olan dinî takvim de bu Mezopotamya takvimine dayanmaktadır. Böylece, ay yılı esasına dayanan takviminin etkisinin önemli ve uzun ömürlü olmuş olduğu görülmektedir¹⁶.

Yeni Asur Metinlerinde Geçen Ay İsimlerinin Mevsimlere Göre Dağılımı

1. İlkbahar Mevsiminin Ayları

1.1. Nisannu

Nisannu ayı metinlerde Sumerce ITI.BARAG terimi ile gösterilmekte ve yılın I. ayını ifade etmektedir¹⁷. Günümüz takviminde Mart/Nisan aylarına tekabül eden¹⁸ Nisannu ayı, Asurca sözlüklerde Nisan ayı olarak tercüme edilmektedir¹⁹.

Asur kralı II.Sargon dönemine tarihlenen ve Aşşur-Resuwa isimli yöneticiden krala hitaben yazılan bir mektuptan, Urartu ordusunun krallarını takiben Nisan ayında Elizada isimli şehre doğru yola çıktığını öğreniyoruz. İlgili kısım şöyledir:

4. [ina] SAG.DU ITI ša ITI.BARAG

5. LUGAL KUR.URI-a-a TA^v URU.ṭu-ur-uš-pa-[a]

6. it-tu-ši a-na URU.el-iz-za-da

¹⁵ Sayılı 1991, s.331.

¹⁶ Sayılı 1991, s.331.

¹⁷ SAA 01, 80; SAA 01, 131; SAA 01, 181; SAA 01, 186; SAA 01, 187; SAA 01, 194; SAA 05, 086; SAA 05, 135; SAA 05,281; SAA 06, 025; SAA 06,026; SAA 06,028; SAA 06, 036; SAA 06,039; SAA 06, 040; SAA 06, 041; SAA 06, 043; SAA 06, 044; SAA 13, 084; SAA 13, 110; SAA 14, 009; SAA 15, 061; SAA 15, 101.

¹⁸ CAH 2008, s.750.

¹⁹ Parpola vd. 2007, s.145; CAD 11/ II, s.265; CDA, s.255.

7. i-tal-lak ^mSAG.DU-a-nu
8. LU₂.tur-ta-nu-šu ina ŠA₃
9. URU.u₂-e-si i-tal-lak
10. LU₂.e-muq-qi ša KUR.URI
11. gab-bu de-et LUGAL
12. [a]-na URU.el-iz-za-du

“Urartu kralı, Nisan (I) ayının 1. günü Tušpa’dan ayrıldı ve Elizada’ya gitti. Onun baş ordu komutanı Kaqqadanu Waisi’ye gitti. Tüm Urartu ordusu, kralı takiben Elizada’ya yola çıkıyor”²⁰.

Mektuptan Urartu kralının söz konusu ayda bir savaş hazırlığı içerisinde olduğu izlenimi uyanmakta ve durum Asur kralına bildirilmektedir. Mektup, Asur haberleşme sisteminin nasıl işlediği hakkında bilgi verdiği gibi, Nisan ayının savaş hazırlığı yapmak için uygun bir ay olduğunu da akla getirmektedir.

Šulmu-beli isimli yöneticiden II.Sargon’a yazılan ve büyük kısmı kırık olan başka bir mektubun içeriğinde şu ifadeler yer almaktadır;

1. a-na [LUGAL EN-ia]
2. ARAD-ka [^mDI-mu-EN]
3. lu DI-mu a-na [LUGAL EN-ia]
4. UD 30-KAM₂ ša ITI.ŠE [ina URU.x x]
5. e-tar-ba UD 01-[KAM₂ ša ITI.BARAG]
6. KUR.ḫu-buš-ka-a-a [x x x x]
7. ina KUR.ḫu-buš-ki-a [x x x x]

“Hizmetçin (Šulmu-beli’dan), (efendim, kralım)a. (Efendim, kralımın) sağlığı iyi olsun! Adar (XII) ayının 30.günü girdim. (Nisan (I) ayının) 1.günü Hubuškia’da...”²¹.

Asur kralına bir çeşit rapor verme niteliğinde olan mektup, iki farklı ay adını ihtiva etmesi açısından önemlidir. Adar (12) ayından sonra Nisan (1) ayı başladığı için kırık olan kısım tamamlanabilmiştir.

Asur kralı III.Tiglat-Pileser ve sonrası krallar dönemine ait Yeni Asur metinlerinde Nisan ayı ismi, aşağıdaki vesilelerle geçmektedir: Parsua (Pers) yöneticisinin süvari ödünç alması²², gümüş ödünç alıp-verme²³, arazi²⁴ ve köle satışı²⁵ ve at temini²⁶ ile ilgili metinler.

²⁰ SAA 05, 86.

²¹ SAA 05, 135.

²² SAA 06, 025.

1.2.Ayaru

Ayaru/Iyyar ayı metinlerde Sumerce ITI.GUD terimi ile gösterilmekte ve II. ayı ifade etmektedir²⁷. Günümüz takviminde Nisan/Mayıs aylarına tekabül etmektedir²⁸.

Tab-şill-Eşarra isimli yöneticiden II.Sargon’a yazılan ve bot yapımı ile ilgili olduğu anlaşılan bir mektupta, Asur kralının, ayların boşa geçtiği ve bot yapımının o ana kadar tamamlanmış olması gerektiği yönündeki ihtarı üzerine yönetici kendini şöyle savunmaktadır:

11. la-a ki-i an-ni-e a-na LUGAL EN-ia
12. aš₂-pu-ra nu-uk 03 GIŠ.MA₂-MEŠ
13. ina UD-01-KAM₂ ša ITI.BARAG u₂-ga-mur
14. mu-uk 04-tu₂ ina UD-01-KAM₂ ša ITI.GUD
15. u₂-ga-mur u₂-ma-a an-nu-[rig]
16. [x] GIŠ.MA₂-MEŠ ga-mu-ra
17. [x x x x] x ab [x x]

*“Ben kralıma şu şekilde yazmadım mı: Onlar, 3 tane botu Nisan (I) ayının 1.günü bitirecekler, 4.sü Iyyar (II) ayının 1. günü hazır olacak. Şu anda X tane bot bitirildi”*²⁹. Metin, iki farklı ay adını ihtiva etmesi açısından önem arz etmektedir.

Nergal-etir’den Sargon’a yazılan ve at sevkıyatı ile ilgili bir mektupta ise:

8. ina UD-06-KAM ša ITI.GUD
9. LU₂^v.qur-bu-tu₂
- r.1. ina UGU-ḫi-ia
- r.2. it-tal-ka
- r.3. ina UD-07-KAM ša ITI.GUD
- r.4. ANŠE.KUR.RA-MEŠ

²³ SAA 06, 026; SAA 06, 036.

²⁴ Nisan (I) ayının 28.günü. ITI.BARAG UD-28-KAM.Bkz. SAA 06, 028.

²⁵ SAA 06, 039; Nisan (I) ayının 22.günü. ITI.BARAG UD-22-KAM. Bkz. SAA 14, 009.

²⁶ ITI.BARAG UD-06-KAM.Nisan (I) ayının 6.günü. Bkz. SAA 13, 084; ITI.BARAG UD-mu-08-KAM. Nisan (I) ayının 8.günü. Bkz. SAA 13, 110.

²⁷ SAA 01, 080; SAA 01, 208; SAA 06, 002; SAA 06, 017; SAA 06, 042; SAA 13, 056; SAA 13, 078; SAA 13, 085; SAA 14, 011; SAA 14, 014; SAA 14, 017; SAA 15, 065; SAA 16, 125; CDA, s.32; CAD 1/ II, s.230.

²⁸ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.221’de ise, Mayıs olarak tercüme edilmiştir.

²⁹ SAA 01,080.

r.5. u₂-ta-miš-u₂-ni

“Muhafız, Iyyar (II) ayının 6.günü bana geldi. Atlar, Iyyar (II) ayının 7.günü yola çıkıyor”³⁰ denilmektedir.

1.3. Simanu

Simanu/Sivan ayı metinlerde Sumerce ITI.SIG₄ terimi ile gösterilmekte ve III. ayı ifade etmektedir³¹. Günümüz takviminde Mayıs/Haziran aylarına tekabül etmektedir³².

Yeni Asur devrine ait az sayıdaki metinde zikredilen Simanu/Sivan ayı, köle satışı ve at temini ile ilgili belgelerde geçmektedir.

Asur kralı III.Tiglat-pileser ve sonrası döneme tarihlenen iki metinde Muşallim-Issar isimli şahıs, farklı yıllarda ancak aynı ayda, yani Simanu ayında köleler satın almıştır. Metinler satış sözleşmesi niteliğinde olup, farklı yıllarda gerçekleştirilen satış işlemi için aşağıdaki tarih düşülmüştür:

ITI.SIG₄ UD 03-KAM₂

“Simanu/Sivan (III) ayının 3. günü”³³.

Asurhaddon ve sonrası döneme tarihlenen, Nabû-şumu-iddina’dan Asur kralına söz konusu ayda yazılmış iki metin ise at temini ile ilgilidir. Metne göre atlar, Simanu ayının 2. ve 4. günlerinde teslim alınmıştır. Teslimatla ilgili olarak aşağıdaki tarihler düşülmüştür:

ITI.SIG₄ UD 02-KAM₂

“Simanu/Sivan (III) ayının 2. günü”³⁴.

ITI.SIG₄ UD 04-KAM₂

“Simanu/Sivan (III) ayının 4.günü”³⁵.

³⁰ SAA 15, 065.

³¹ SAA 01,181; SAA 01, 208; SAA 05, 298; SAA 06,005; SAA 06, 006; SAA 13, 086; SAA 13, 087; SAA 14, 015; SAA 16, 052; SAA 16, 059; SAA 17, 151; SAA 17, 168; CDA, s.323; CAD s.15, 271.

³² CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.212’de ise, Haziran ayı olarak tercüme edilmiştir.

³³ SAA 06, 005; SAA 06, 006.

³⁴ SAA 13, 086.

³⁵ SAA 13, 087.

2. Yaz Mevsiminin Ayları

2.1. Du'ūzu/Ta'ūzu

Du'ūzu/Ta'ūzu/Tammuz ayı metinlerde Sumerce ITI.ŠU terimi ile gösterilmekte ve IV. ayı ifade etmektedir³⁶. Günümüzde Haziran/Temmuz aylarına tekabül etmektedir³⁷.

Asur kralı II.Sargon'a Aplaiu, Šarru-lu-dari and Išmanni-Aššur isimli 3 yöneticiden yazılan ve sınırdışı edilen insanların ulaşımını konu edinen bir mektupta, söz konusu insanların, hayvanlarıyla birlikte, *Tammuz (IV) ayının 10.günü* (UD 10-KAM₂ ša ITI.ŠU³⁸) kasabalara ulaştıkları bildirilmektedir:

Mektubun üç kişi tarafından yazılmış olması, sınırdışı edilen bu insanların durumundan söz konusu yöneticilerin sorumlu olduğunu göstermektedir³⁹.

Sargon dönemine ait başka bir metinden ise, Tammuz ayında yağmur olmadığı için, suyun nadir bulunduğunu, dağlık bölgelerde yaşayan insanların saman satın almak için merkez bölgelere geldiklerini öğreniyoruz⁴⁰.

Ay isimlerini ihtiva eden metinlerden sadece sosyal değil, siyaset olaylar hakkında da bilgi edinmek mümkündür. Šamaš-belu-usur isimli yöneticiden II.Sargona'a yazılan bir mektup bu duruma güzel bir örnek teşkil eder ki mektuptan, Elam kralının *Tammuz ayının 11. gününde* Bit-Bunakki'den ayrıldığını öğreniyoruz:

UD-11-KAM₂ ša ITI. ŠU⁴¹.

Aynı döneme tarihlenen başka bir metinde ise, *Tammuz ayının 13.günü* Bit-İmbia'da Elam saldırılarının olduğu kayda geçirilmiştir:

UD-13- KAM₂ ša ITI. ŠU⁴².

2.2. Ābu

Ābu/Ab ayı metinlerde Sumerce ITI.NE terimi ile gösterilmekte ve V. ayı ifade etmektedir⁴³.Günümüz takviminde Temmuz/Ağustos aylarına tekabül etmektedir⁴⁴.

³⁶ SAA 01, 219; SAA 05, 021; SAA 05, 047; SAA 05, 113; SAA 05, 162; SAA 15, 113; SAA 16, 050; SAA 17, 136; CDA, s.63.

³⁷ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.212'de ise, Temmuz ayı olarak tercüme edilmiştir.

³⁸ SAA 01, 219.

³⁹ Yeni Asur Devri'ndeki toplu nüfus nakilleriyle ilgili olarak bkz. Florioti 2012, s.149-168.

⁴⁰ SAA 05, 021.

⁴¹ SAA 15, 113.

⁴² SAA 17, 136.

Gabbaru-ana-Aşşur isimli yöneticiden II.Sargon’a yazılan bir mektup:

r.10. UD16-[KAM₂] ša ITI.ŠU

r.11. ina URU.kur-ba-il₃ aq-ṭi-rib

r.12. UD 20-KAM₂ ša ITI.NE

r.13. e-gir₂-tu₂ ina UGU LUGAL EN-ia

r.14. a-sap-ra

“Kurbail’e Tammuz (IV) ayının 16. günü ulaştım. Bu mektubu, Ab (V) ayının 20.gününde kralım, efendime gönderiyorum”⁴⁵ şeklinde bitmektedir. Mektuptan ayların silsilesi net olarak öğrenilmektedir. Yine II.Sargon’a hitaben yazılan bir mektupta ise, mektubu yazan yönetici Ab ayında gelmelerinin mümkün olmadığını ancak ulaşımın Elul (VI) ayında mümkün olabileceğini ima eden bir sonuç cümlesi bulunmaktadır⁴⁶. Mektup kırık olduğu için tam anlaşılamasa da ayların silsilesi net olarak görülmektedir. Dolayısıyla yukarıda bahsi geçen iki mektuptan üç ayın sıralamasını görebiliyoruz:

Tammuz⁴⁷ (IV) → Ab⁴⁸ (V) → Elul⁴⁹ (VI)

2.3. Ulūlu/Elūlu/Elul

Elūlu/Elul ayı metinlerde Sumerce ITI.KIN terimi ile gösterilmekte ve VI. ayı ifade etmektedir⁵⁰. Bu ay günümüz takviminde Ağustos/Eylül aylarına tekabül etmektedir⁵¹.

II.Sargon dönemine ait olan ve sınır dışı edilen insanlar için ev ve kale yapımını konu edinen bir mektuptan, Aşşur-belu-da’in isimli yöneticinin Elūlu (VI) ayında bu yönde çalışmaya başladığını ve muhtemelen nüfus nakline maruz bırakılan Kalde halkının da kendi evlerini yapmaya başladıklarını öğreniyoruz.

r.3. LU₂^v.kal-da-a-a

r.4. E₂-MEŠ-šu₂-nu i-ra-ši-pu

⁴³ SAA 01, 076; SAA 05, 113; SAA 05, 295; SAA 06, 034; SAA 06, 046; SAA 14, 008; CDA, s.3; CAD 1/ I, s.75.

⁴⁴ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.147’de ise, Ağustos ayı olarak tercüme edilmiştir.

⁴⁵ SAA 05, 113.

⁴⁶ SAA 05, 295.

⁴⁷ Temmuz/Ta’ūzu. Bkz. Parpola vd. 2007, s.212.

⁴⁸ Ağustos. Bkz. Parpola vd. 2007, s.147.

⁴⁹ Eylül/Elūlu. Bkz. Parpola vd. 2007, s.256.

⁵⁰ SAA 01, 029; SAA 05, 080; SAA 05, 295; SAA 06, 032; SAA 14, 001; SAA 14, 023; SAA 14, 026; SAA 15, 176; SAA 16, 100.

⁵¹ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.256’da ise, Eylül ayı olarak tercüme edilmiştir.

r.5. UD 20-KAM₂ şa ITI.KIN

r.6. ina UGU SIG₄-MEŠ

r.7. u₂-ta-me-di

*“Kaldeliler, evlerini inşa ediyorlar. Elul (VI) ayının 20. gününde tuğlalar üzerinde çalışmaya başladım”*⁵².

Asurbanipal ve sonrası döneme tarihlenen 2 metinden ise, şahısların birbirine ödünç mal ve gümüş verdiğini görüyoruz. Söz konusu 2 olay da Elul ayında yapılan anlaşmalar vasıtasıyla gerçekleşmiştir. İlk metinde; hububat (arpa) ve büyükbaş hayvan (öküz),

ITI.KIN UD 18-KAM₂.

*“Elul (VI) ayının 18.günü”*⁵³

ikincisinde ise gümüş,

ITI.KIN UD 05-KAM₂.

*“Elul (VI) ayının 5.günü”*⁵⁴ ödünç verilmesi söz konusudur.

Nabû-şumu-ka’ın isimli yöneticiden Asur kralı Asurhaddon’a yazılan bir mektuptan Elul ayının 21. günü⁵⁵ Asur’da bir deprem meydana geldiğini öğreniyoruz. Dolayısıyla ay isimlerini ihtiva eden metinlerden dönemin önemli olaylarını takip edebilme imkanı doğmaktadır.

3. Sonbahar Mevsiminin Ayları

3.1. Taşritu

Taşritu/Tişri ayı metinlerde Sumerce ITI.DUL, ITI.DUL₆, ITI.DU₆ terimleri ile gösterilmekte ve VII. ayı ifade etmektedir⁵⁶.Günümüz takviminde Eylül/Ekim aylarına tekabül etmektedir⁵⁷.

III.Tiglat-Pileser ve sonrası döneme tarihlenen bir metinden Şumma-ilani isimli şahsın İl-amar isimli şahıstan Taşritu/ Tişri ayında bir üzüm bağı satın aldığını öğreniyoruz. Satış sözleşmesi söz konusu ayın ilk gününde yapılmıştır:

ITI.DU₆ UD-01-KAM₂

⁵² SAA 05, 080.

⁵³ Bkz. SAA 14, 023.

⁵⁴ Bkz. SAA 14, 026.

⁵⁵ UD 21-KAM₂ şa ITI.KIN. Bkz. SAA 16, 100.

⁵⁶ SAA 01,063; SAA 01, 066; SAA 05, 112; SAA 06, 025; SAA 06, 037; SAA 06, 047; SAA 13, 061; SAA 14, 015; SAA 15, 024; SAA 15, 061; SAA 15, 069; SAA 15, 217; SAA 15, 345; SAA 16, 090; CDA, s.402.

⁵⁷ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.229’da ise, Ekim ayı olarak tercüme edilmiştir.

“Tašritu/ Tišri ayının (VII) 1. günü”⁵⁸.

Asurhaddon ve sonrası döneme tarihlenen başka bir metinden ise, kraliyet heykellerinin yapımı için gerekli olan altın ölçümünün söz konusu ayda gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır:

ina ITI.DUL

“Tašritu/ Tišri ayında (VII)”⁵⁹.

Aššur-beluşur tarafından Asur kralı II.Sargon’a yazılan ve Babil’de krala hediye takdimi ile ilgili olan bir metinden ise, Tašritu ayında havanın soğuk ve nehirlerin kabarmak/taşkın olduğunu öğreniyoruz. İlgili kısım şöyledir:

r.9. di-na u₂-ma-a an-nu-rig GUD-MEŠ UDU-MEŠ

r.10. qur-ru-bu TA pa-an ku-u₂-ši

r.11. TA pa-an ID₂-MEŠ la u₂-bi-lu

r.12. a-ki-i ša LUGAL-ma iq-bu-u-ni

r.13.ina ŠA₃ ITI.DUL ni-din-ni

“Boğa ve koyunlar, (taşınmak için) şimdi müsaittir. Fakat onlar, soğuk ve taşkın nehirler yüzünden getirilemedi. Kral kendisi söylediği (istediği) için, onları Tašritu/ Tišri ayında (VII) teslim edelim (teslim edeceğiz)”⁶⁰.

3.2.Araşsamnu

Araşsamnu ayı metinlerde Sumerce ITI.APIN terimi ile gösterilmekte ve VIII. ayı ifade etmektedir⁶¹. Günümüz takviminde Ekim/Kasım aylarına tekabül etmektedir⁶².

Asur kralı II.Sargon dönemine tarihlenen bir metinden, Araşsamnu ayında saray ve tapınaklarda, Dur-Şarruken’de mimarî ve görsel anlamda birtakım yenilikler ve düzenlemeler yapıldığı anlaşılmaktadır⁶³.

Söz konusu ayda, Sargon’un katibi Nabu-kabti-ahhešu’nun bir arazi satın aldığını da yine yapılan satış sözleşmesinden anlıyoruz. Metinde:

r.27.ITI.APIN UD 13-KÁM...

⁵⁸ SAA 06, 037.

⁵⁹ SAA 13, 061.

⁶⁰ SAA 15, 061.

⁶¹ SAA 01, 066; SAA 05, 045; SAA 05, 245; SAA 06, 031; SAA 16, 060; SAA 16, 061; SAA 17, 010; CAD 1/ II, s.221.

⁶² CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.228’de ise, Kasım ayı olarak tercüme edilmiştir.

⁶³ SAA 01, 066.

r.29.MU 12-KÁM ^mLUGAL-GI.NA LUGAL KUR-aš-šur

“Arašsamnu ayının 13.günü...”

Asur kralı Sargon (II)’nın 12. yılı...⁶⁴ ifadeleri net olarak okunabilmektedir.

Asur devlet arşiv metinleri arasında bulunan Yeni Babilce ile yazılmış olan bir mektuptan, Merodah-Baladan’nın, Babil’den Dur-Yakin için ayrılmış olduğunu öğreniyoruz. Asurlu yönetici Nabû-bel-šumate, krala, olayın Arašsamnu ayının 11. günü gerçekleştiğini, kendisinin haberi ayın 15. günü duyduğunu bildirmesi de Asur haberleşme mekanizmasının hızını göstermesi bakımından önemlidir. Aradan bir hafta dahi geçmeden durum, Asur kralına bildirilmektedir. Metnin ilgili kısmı şöyledir:

7. LÚ.TIN.TIR.KI-MEŠ šú-nu LÚ.gu-[zu-um-ma-ni]

8. ul-tu TIN.TIR.KI a-na pa-[ni-ia]

9. ki-i il-li-ku-ni i-qab-[bu-ú]

10. um-ma UD 11-KÁM šá ITI.APIN DUMU-^m[ia-ki-ni]

11. a-na UGU BÀD-šá-É-^mia-[ki-ni]

12. ul-tu TIN.TIR.KI it-ta-[lak]

13. UD 15-KÁM t̃e-e-ma an-na-[a]

14. al-te-mi ul-tu pa-[ni x x]

15. nu-bat-ta ul i-bit [x x]

16. a-na pa-an LUGAL be-lí-ia [al-tap-ra]

“Bir kısım Babilli, Gu(zummanalı), Babil’den geldiler ve (şöyle) söylediler: “Yakin’in oğlu, Babil’den Dur-Y(akin)’e Arašsamnu ayının 11. gününde geldi”. Ben olayı, ayın 15.günü duydum. Bu yüzden (onları), gecenin kalanı olmadan (karanlık basmadan?) kralım, efendimin huzuruna (gönderdim)”⁶⁵.

3.3. Kislumu

Kislumu/Kislev ayı metinlerde Sumerce ITI.GAN, ITI.KAN terimleri ile gösterilmekte ve IX. ayı ifade etmektedir⁶⁶. Günümüz takviminde Kasım/Aralık aylarına tekabül etmektedir⁶⁷.

⁶⁴ SAA 06, 031.

⁶⁵ SAA 17, 010.

⁶⁶ SAA 01, 026; SAA 06, 019; SAA 15, 092; SAA 15, 118; SAA 17, 120; CAD 8, 429.

⁶⁷ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.173’te ise, Aralık ayı olarak tercüme edilmiştir.

Yeni Asur metinlerinde çok az metinde zikredilen söz konusu ayda Elam saldırıları vuku bulmuş ve bununla ilgili olarak yöneticilerden Asur kralına rapor niteliğinde mektuplar gönderilmiştir. Baş tarafı kırık olduğu için kim tarafından yazıldığı anlaşılamayan ancak Asur kralı II.Sargon’a hitaben yazılan bu mektuplardan birinde yönetici, Elam askerlerinin Malaku şehrini ele geçirdiklerini, kendisinin de buna karşılık *Kislev (IX) ayının 14. gününde* söz konusu şehre süvari gönderdiğini haber vermektedir:

UD-14-KAM ITI.KAN⁶⁸.

Asur kralı II. Sargon ve sonrası döneme tarihlenen başka bir mektupta da, söz konusu ay, yine Elam saldırıları vesilesi ile geçmektedir:

ITI.GAN 08-KAM₂

*“Kislev (IX) ayının 8. günü”*⁶⁹.

4.Kış Mevsiminin Ayları

4.1.Tebetü

Tebetü/Kanūnu ayı metinlerde Sumerce ITI.AB terimi ile gösterilmekte ve X. ayı ifade etmektedir⁷⁰. Günümüz takviminde Aralık/Ocak aylarına tekabül etmektedir⁷¹.

Yeni Asur metinlerinde Tebetü/Kanūnu ayı, aşağıdaki vesilelerle geçmektedir: II.Sargon dönemine ait ve ziggurat inşasını konu edinen bir mektup⁷², aynı döneme ait ve Şupria kralının kaçakları iadesinin reddi ile alakalı bir metin⁷³ ve arazi satışını konu edinen sözleşme metinleri.

III.Tiglat-Pileser ve sonrası döneme tarihlenen söz konusu arazi satış sözleşmelerinde satış işlemi ile ilgili olarak aşağıdaki tarihler düşülmüştür:

ITI.AB UD 17-KAM₂

*“Tebet ayının (X) 17.günü”*⁷⁴.

ITI.AB UD 06-KAM₂

*“Tebet ayının (X) 6.günü”*⁷⁵. Dolayısıyla bu ayla ilgili detay bilgi edinemiyoruz.

⁶⁸ SAA 15, 118.

⁶⁹ SAA 17, 120.

⁷⁰ SAA 01, 079; SAA 05, 035; SAA 06, 022; SAA 06, 023; SAA 06, 029; SAA 06, 033; SAA 15, 061; SAA 16, 045; SAA 16, 117; CDA, s.413; CAD s.19, 66.

⁷¹ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.173’te ise, Aralık ayı olarak tercüme edilmiştir.

⁷² SAA 01, 079.

⁷³ SAA 05, 035.

⁷⁴ SAA 06, 022.

4.2. Šabātu

Modern takvimde hemen hemen aynı isimle yer bulan Šabātu ayı, metinlerde Sumerce ITI.ZÍZ (ITI.ZIZ₂) terimi ile ifade edilmekte ve XI. ayı göstermektedir⁷⁶ ki günümüz takviminde Ocak/Şubat aylarına tekabül etmektedir⁷⁷.

Tab-šill-Ešarra isimli yöneticiden Asur kralı II.Sargon'a yazılan ve Dur-Šarruken şehrinin kuruluşu ile ilgili olduğunu düşündüğümüz bir mektuptan, kralın Şubat ayında şehre ulaşacağı ancak çalışmaların o zamana kadar bitmesinin imkansız görüldüğü haber verilmektedir:

r.9. an-ni tu lu-u te-ti-qi

r.10. LUGAL EN a-na ITI.ZIZ₂

r.11. DU-ka u₂-ka-na

“Çalışma bitmeden önce bu yıl geçebilir (sona erebilir). Kralım, efendim Şubat'ta (XI) gelecek ve (meseleyi) halledecek”⁷⁸.

Nabû-dammîq isimli başka bir yöneticiden yine II.Sargon'a yazılan bir mektuptan, Şubat ayında bazı meyve ağacı fidanlarının yeni kurulan Dur-Šarruken şehrine transfer edildiğini görüyoruz⁷⁹. Aynı dönemde yazılmış olan başka bir mektuptan ise, Şubat ayında yağmur veya kar nedeniyle seyahat problemi yaşandığını anlıyoruz:

r.1. [A.AN]-MEŠ ina UGU-ḫi-šu₂

r.2. i-za-nun : šum₂-mu qar-ḫu

r.3. ina UGU-ḫi-šu₂ : la iq-ru-ḫu

r.4. ina meš-la-a-ti ša ITI.ZIZ₂

r.5. nu-ra-ma

“ Şu an (üzerine kar) yağıyor. Eğer üzeri buz tutmazsa, Şubat (XI)'ın ortasında ayrılabiliriz (yola çıkabiliriz)”⁸⁰.

⁷⁵ SAA 06, 023.

⁷⁶ SAA 01,077; SAA 01, 099; SAA 01, 226; SAA 05,009; SAA 05,272; SAA 06, 001;SAA 06,010; SAA 06, 046; SAA 13, 040, SAA 13, 078; SAA 13, 078; SAA 13,120; SAA 14, 010; SAA 15, 061, SAA 15, 083; SAA 15, 226; SAA 16, 062; SAA 17, 068; CAD 17/ I, s.8.

⁷⁷ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.189'da ise, Şubat ayı olarak tercüme edilmiştir.

⁷⁸ SAA 01,077.

⁷⁹ SAA 01, 226.

⁸⁰ SAA 05, 272. Eski Babil döneminden kalma bir grup belgeden, yine söz konusu ayda bol yağmur yağmasıyla ilgili olarak, önce Dicle ve birkaç ay sonra Fırat nehirlerinde suların yükseldiği ve taşkınlar nedeniyle ülkede sulama sıkıntısının da ortadan kalktığını ima eden ifadeler yer almaktadır. Bkz. Leemans 1968, s.177.

III.Tiglat-Pileser dönemine tarihlenen köle satışı ile ilgili bir mektuptan, Muşallim-İssar isimli şahsın köle satın aldığını ve satışın Şubat ayının 26.günü⁸¹ gerçekleştiğini anlıyoruz. Sonraki dönemlerde gerçekleştirilen bir arazi satış belgesinden ise, arazi satışının Şubat'ın 16. günü⁸² gerçekleştiğini görüyoruz.

Asurhaddon ve Asurbanipal dönemlerine tarihlenen ve Nabu ve Bel isimli tanrıların kutsal evlilik törenlerinin hazırlıklarını konu edinen bir metinden, söz konusu tanrıların Şubat ayında nişanlandıklarını öğreniyoruz⁸³. Asur kralı Asurhaddon dönemine tarihlenen başka bir metin de oldukça ilgi çekicidir. Metinde Şabātu (XI) ve Adar (XII) aylarının olumlu ve dinsel törenleri gerçekleştirmek için uğurlu zaman dilimleri olduğuna vurgu yapılmaktadır. İlgili kısım şöyledir:

7. le-pu-uš an-nu-rig ITI.ZIZ₂ ITI.ŠE e-tar-bu-u-ni

8. ITI-MEŠ DUG₃.GA-MEŠ šu-nu a-na dul-la-a-ni e-pa-ši

“..ve şimdi, Şubat (XI) ve Adar (XII) ayları geldi. Bu aylar olumlu aylardır. Dinsel törenleri gerçekleştirmek için uğurludur”⁸⁴. Bu ayların uğurlu ve kutsal sayılması, yukarıda bahsi geçen kutsal birleşme ile ilgili olsa gerektir.

4.3. Addāru

Addāru/Adar ayı metinlerde Sumerce ITI.ŠE terimi ile gösterilmekte ve XII. Ayı ifade etmektedir⁸⁵.Günümüz takviminde Şubat/Mart aylarına tekabül etmektedir⁸⁶.

Kisir-Aššur isimli yöneticiden Asur kralı II.Sargon'a yazılan bir mektuptan Adar ayının 9.günü, Dur-Šarruken'de bir deprem meydana geldiğini öğreniyoruz:

1. [a-na LUGAL] EN-ia

2. ARAD-ka ^mki-šir-aš-šur

3. lu DI-mu a-na LUGAL EN-ia

4. TA^v URU.mil-qi-a

5. a-na URU.BAD₃-MAN-GIN

⁸¹ [ITI].ZÍZ UD-26-KAM. Bkz. SAA 06,001.

⁸² ITI. ZÍZ UD-16-KAM. Bkz. SAA 06,010.

⁸³ SAA 13, 078.

⁸⁴ SAA 16, 062.

⁸⁵ SAA 01, 048; SAA 01,063; SAA 01,072; SAA 01, 125; SAA 05, 052; SAA 05, 105; SAA 05, 135; SAA 05, 285; SAA 06, 018; SAA 06, 030; SAA 14, 002; SAA 15, 068; SAA 16, 062; SAA 17, 129; CDA, s.4; CAD 1/I, s.110.

⁸⁶ CAH 2008, s.750. Parpola vd. 2007, s.220'de ise, Mart ayı olarak tercüme edilmiştir.

6. a-ta-al-ka
7. iq-ti-bu-u-ni
8. ma-a ri-i-bu
9. UD-09-KAM₂ ša ITI.ŠE
10. i-na URU.BAD₃-MAN-GIN
11. ir-tu₂-a-ba
12. i-su-ri LUGAL
13. be-li₂ i-qab-bi
14. ma-a a'-u ŠUB-tu₂
- b.e.15. [ina] ŠA₃ BAD₃ <{x}>
- b.e.16. [la] me-me-ni
- r.1. DI-mu a-na E₂-DINGIR-MEŠ-te
- r.2. a-na si-qur-e-te
- r.3. a-na E₂.GAL
- r.4. a-na BAD₃
- r.5. a-na E₂-MEŠ ša URU gab-bi
- r.6. ŠA₃-bu ša LUGAL
- r.7. EN-ia lu-u DUG₃.GA

“ (Kralım), efendime, hizmetçin Kisir-Aššur. Kralım, efendimin sağlığı iyi olsun!

Milqia'dan Dur-Šarruken'e gelişimin üzerine, Dur-Šarruken'de Adar (XII) ayının 9. günü bir deprem meydana geldiğini söylemişim. Kralım, efendim, şehrin duvarlarında herhangi bir zarar var mı diye düşünebilir (söyleyebilir/sorabilir). Hiçbir şey yok. Tapınaklar, ziggurat, saray, şehrin duvarı ve şehirdeki yapılar iyi durumdalar. Kralım, efendim memnun olabilir”⁸⁷.

Yine Sargon dönemine tarihlenen bir metinden, çok fazla kar ve buz olduğu için bir kısım ağaç fidanının Dur-Šarruken'e taşınmadığından bahsedilmektedir. Yönetici, Adar (XII) ayının başında fidanları toplayıp Dur-Šarruken'e getirebileceğini ve krala nihaî raporu vereceğini haber vermektedir⁸⁸.

⁸⁷ SAA 01, 125.

⁸⁸ r.4. ina UGU GIŠ.ziq-pi ša LUGAL be-li₂
r.5. iš-pu-ra-ni ku-up-pu

Eski Babil dönemine tarihlenen ve Pers Körfezi'ne yapılan ihracatı konu edinen bir metinden ise, ihraç malları taşıyan gemilerin kuvvetli esen rüzgarlar nedeniyle Addaru ayında yola çıktığı anlaşılmaktadır⁸⁹.

Yeni Asur döneminde, Sargon ve Sanherip dönemlerine tarihlenen, ancak Yeni Babilce ile yazılmış olan bir metinde ise, Eanna kültünün organizasyonu ile ilgili olarak Adar ayında yapılması düşünülen bazı dinsel görevlerin, rahiplerin ihmalciliği yüzünden yapılamadığından bahsedilmekte ve sonra 30 kurbanlık boğanın tesliminden söz edilmektedir⁹⁰. Adar ayında dinsel tören ve görevlerin ifa edilmesi, daha önce de belirttiğimiz üzere, bu aya atfedilen uğur ve kutsallıkla ilgili olmalıdır.

Sonuç

Asur tarihinin Yeni Asur Devri (M.Ö.934-609) olarak adlandırılan bölümünden günümüze pek çok çivi yazılı belge intikal etmiştir. Bu belgeler, dönemin sosyal, siyasi, ekonomik ve hukuki olaylarını ihtiva etmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Yeni Asur metinlerinde ay isimleri, genellikle satış sözleşmesi niteliğinde olan belgelerde geçmektedir. Bunun sebebi, özellikle bu tür belgelerde tarih düşme ihtiyacı hissedilmiş olmasıdır. Bununla birlikte köle, ev ve arazi satışını konu edinen belgelerin yanı sıra at temini, gümüş ödünç alıp-verme gibi diğer sosyal ve hukukî içerikli belgelerde de ay isimlerine rastlamak mümkün olmuş, satışın veya olayın gerçekleştiği ay ve gün net olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte bu tür belgeler, dönemin askeri ve siyasi olayları hakkında da bilgi vermektedir.

Ay isimlerini ihtiva eden metinler, söz konusu ayda meydana gelen mevsimsel değişiklikleri veya hava durumunu tespit etmemizi sağlayacak detaylı bilgilerden uzaktır. Bununla birlikte, çalışmamızda satır aralarına sıkışmış ifadelerden, Tammuz ayında su sıkıntısı yaşandığını, yağmurun bol olduğu Taşritu ve Şabātu aylarında taşkın nehirler nedeniyle sulama sıkıntısının ortadan kalktığını, yine Şabātu ve Adar aylarında kar ve buzlanma nedeniyle çeşitli nakil ve seyahat problemleri yaşandığını tespit ediyoruz.

r.6. qar-ḥu KALAG-an u₂-di-ni

r.7. le-ma-tu₂-ḥu SAG.DU DINGIR GIBIL

r.8. ša ITI.ŠE ina URU.BAD₃-^mLUGAL-GI.NA

r.9. i-ma-tu₂-ḥu u₂-bu-lu

r.10. al-la-ka ṭe₃-me u₂-ta-ra. Bkz. SAA 05, 105.

⁸⁹ Leemans 1968, s.219.

⁹⁰ SAA 17, 129.

Yukarıdaki bilgilere ek olarak ay isimlerini ihtiva eden Yeni Asur metinlerinden dönemin askeri ve siyasi durumu hakkında da bilgi edinmek mümkün olmaktadır. Nisannu ayında Urartulular'ın savaş hazırlığı içinde olduğu, Elam saldırılarının daha ziyade Kışlimu ayında meydana geldiği, Şabātu ayında Sargon'un yeni başkenti Dur-Şarruken şehrini yapılandırmaya çalıştığı ancak söz konusu ayda meydana gelen soğuk, yağmur, kar ve buzlanma nedeniyle ağaç fidanlarının yeni başkente taşınmadığı gibi durumları da yine çalışmamızda ele aldığımız metinler vasıtasıyla tespit ediyoruz.

Şabātu ve Adar aylarına kutsallık atfedilmesi de yine metinlerden tespit ettiğimiz diğer dikkat çekici bir husustur. Nabu ve Bel isimli tanrıların Şabātu ayında nişanlandıklarına inanmaları, bu dönem insanların çeşitli dini törenleri özellikle Şabātu ve Adar aylarında gerçekleştirmeye çalışmaları kutsallık nedeniyledir. Bu da dönemin dini yapısı hakkında ipuçları vermektedir.

Sonuç olarak, çalışmamızda ele aldığımız Yeni Asur metinlerinden yola çıkarak metinlerde geçen ay isimleri, çevre bölgelere yaptıkları etki ve günümüzdeki eşiti ile ilgili olarak karşımıza aşağıdaki tablo çıkmaktadır⁹¹.

Mevsim	Sıra	Asur&Babil	Sıra	İsrail&Yuda	Günümüz Eşiti
İlkbahar	1.ay	Nisannu	7.ay	Nisan	Mart/Nisan
	2. ay	Ayyaru	8.ay	Iyyar	Nisan/Mayıs
	3. ay	Simanu	9.ay	Siwan	Mayıs/Haziran
Yaz	4. ay	Du'uzu	10.ay	Tammuz	Haz./Temmuz
	5. ay	Abu	11.ay	Ab	Tem./Ağustos
	6. ay	Ululu	12.ay	Elul	Ağus./Eylül
	6.ekli ay	2.Ululu	X	X	x
Sonbahar	7. ay	Taşritu	1.ay	Tişri	Eylül/Ekim
	8. ay	Arahsamna	2.ay	Marḫešwan	Ekim/Kasım
	9. ay	Kışlimu	3.ay	Kislew	Kasım/Aralık
Kış	10. ay	Tebetü	4.ay	Tebet	Aralık/Ocak
	11. ay	Şabatu	5.ay	Şebat	Ocak/Şubat
	12. ay	Addaru	6.ay	Adar	Şubat/Mart
	12.ekli ay	2.Addaru	X	X	x

⁹¹ Tablo, CAH 2008, s.750'de yer alan tablodan yararlanılarak hazırlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

- CAD 1/ I *The Assyrian Dictionary of The Oriental Institute of The University of Chicago*, (Eds.) I.J.Gelb-B.Landsberger-A.L.Oppenheim-E.Reiner, Vol.1, Part I, Published by the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago 1964.
- CAD 1/ II *The Assyrian Dictionary of The Oriental Institute of The University of Chicago*, (Eds.) M.Civil- I.J.Gelb-B.Landsberger- A.L.Oppenheim- E.Reiner, Vol.1, Part II, Published by the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago 1968.
- CAD 8 *The Assyrian Dictionary of The Oriental Institute of The University of Chicago*, (Eds.) M.Civil- I.J.Gelb-A.L.Oppenheim-E.Reiner, Vol.8, Published by the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago 1971.
- CAD 11/ II *The Assyrian Dictionary of The Oriental Institute of The University of Chicago*, (Eds.) J.A.Brinkman-M.Civil-I.J.Gelb- A.L.Oppenheim- E.Reiner, Vol.11, Part II, Published by the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago 1980.
- CAD 15 *The Assyrian Dictionary of The Oriental Institute of The University of Chicago*, (Eds.) J.A.Brinkman-M.Civil-I.J.Gelb- A.L.Oppenheim- E.Reiner, Vol.15, Published by the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago 1984.
- CAD 17/I *The Assyrian Dictionary of The Oriental Institute of The University of Chicago*, (Eds.) J.A.Brinkman-M.Civil-I.J.Gelb- A.L.Oppenheim- E.Reiner, Vol.17, Part I, Published by the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago 1989.
- CAD 19 *The Assyrian Dictionary of The Oriental Institute of The University of Chicago*, (Eds.) R.D.Biggs, J.A.Brinkman-M.Civil- W.Farber- I.J.Gelb vd., Vol.19, Published by the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago 2006.

- CAH 2008 *The Assyrian and Babylonian Empires and other States of the Near East, from the Eighth to the Sixth Centuries B.C.*, The Cambridge Ancient History, Vol.III, Part II, (ed.) John Boardman, İ.E.S.Edwards, N.G.L. Hammond, E.Sollberger, C.B.F.Walker, The Cambridge University Press, Second Edition, 2008.
- CDA *A Concise Dictionary of Akkadian*, (Ed.) J.Black-A.George- N.Postgate, 2nd (Corrected) Printing, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2000.
- Florioti 2012 H. Hande Duymuş Florioti, “Yeni Asur Devri’nde Gerçekleştirilen Toplu Nüfus Nakillerinden Örnekler”, *History Studies: International Journal of History*, Volume 4 Issue 2, July 2012, 149-168.
- Leemans 1968 W.F. Leemans, “Old Babylonian Letters and Economic History A Review Article with a Digression on Foreign Trade”, *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, Vol.11, No.2,171-226.
- Parpola vd. 2007 Simo Parpola –Robert Whiting vd.; *Assyrian-English-Assyrian Dictionary*, (Eds.), The Neo-Assyrian Text Project, University of Helsinki, Helsinki.
- Sayılı 1991 Aydın Sayılı, *Mısırlılarda ve Mezopotamyalılarda Matematik, Astronomi ve Tıp*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- SAA 01 Simo Parpola, *The Correspondence of Sargon II, Part I: Letters from Assyria and the West*, State Archives of Assyria, Volume I, Helsinki 1987.
- SAA 05 G. B. Lanfranchi- S. Parpola, *The Correspondence of Sargon II, Part II: Letters from the Northern and Northeastern Provinces*, State Archives of Assyria, Volume V, Helsinki 1990.
- SAA 06 T.Kwasman - S.Parpola, *Legal Transactions of the Royal Court of Nineveh, Part I: Tiglath-Pileser III through Esarhaddon*, State Archives of Assyria, Volume VI, Helsinki 1991.
- SAA 08 H. Hunger, *Astrological Reports to Assyrian Kings*, State Archives of Assyria, Volume VIII, Helsinki 1992.

- SAA 13 S. W. Cole and P. Machinist, *Letters from Assyrian and Babylonian Priests to Kings Esarhaddon and Assurbanipal*, State Archives of Assyria, Volume XIII, Helsinki 1998.
- SAA 14 R. Mattila, *Legal Transactions of the Royal Court of Nineveh, Part II: Assurbanipal Through Sin-šarru-iškun*, State Archives of Assyria, Volume XIV, Helsinki 2002.
- SAA 15 A. Fuchs - S. Parpola, *The Correspondence of Sargon II, Part III: Letters from Babylonia and the Eastern Provinces*, State Archives of Assyria, Helsinki 2001.
- SAA 16 M. Luukko- G. Van Buylaere, *The Political Correspondence of Esarhaddon*, State Archives of Assyria, Volume XVI, Helsinki 2002.
- SAA 17 M. Dietrich, *The Neo-Babylonian Correspondence of Sargon and Sennacherib*, State Archives of Assyria, Volume XVII, Helsinki 2003.

H. Hande Duymuş Florioti